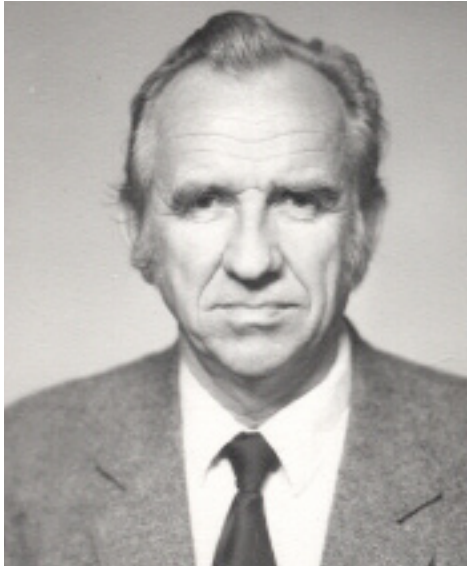


PROFESSOR VALDEK PALL

(30. VI 1927–17. IV 2013)



Ühel päikeselisel aprillikuu päeval lahkus meie hulgast Tallinna Ülikooli emeriitprofessor, väljapaistev lingvist, F. J. Wiedemanni keeleauhinna laureaat, filoloogiadoktor Valdek Pall.

Valdek Pall sündis 30. juunil 1927 Tartumaal Laius-Tähkvere vallas Pedasi külas. Mitme kooli kaudu jõudis ta 1947 Tartu Riiklikku Ülikooli, mille lõpetas 1952 soome-ugri keelte alal, täpsemaks erialaks mordva keeled. Mordva keelte aegade ja kõneviiside uurimine viis Valdek Palli ka kandidaadikraadini 1955. Sealpeale oli Valdek Palli töökäik seotud põhiliselt Tallinna Pedagoogilise Instituudi/Tallinna Pedagoogikaülikooli ning Keele ja Kirjanduse Instituudi/Eesti Keele Instituudiga. Õpetamine TPedI-s/TPÜ-s on küll olnud Valdek Palli oluline töötahk, kuid siiski vaid ääristanud tema teadlasteed. Ehkki tema esimesed publikatsioonid

olid mordva keelte verbimorfoloogiast ja mordva keeli ei unustanud ta hiljemgi, kujunes Valdek Pall küpseks ja tunnustatud teadlaseks KKI-s, kus ta 1957. aastal alustas keeleuurimise, sisuliselt murdesektori vanemteadurina, sai 1972 toponüümikarühma juhatajaks ja väitles 1975. aastal filoloogiadoktoriks uurimusega eesti kohanimedest, juhatas 1976–1990 murdesektorit, oli seejärel peateadur ja lahkus instituudist 1992. aasta lõpus „east johtuvatel põhjustel” (sõnastus – V. Pall). Pärast seda pühendas Valdek Pall järgmised viis aastat üliõpilaste õpetamisele TPÜ-s, et olla aastast 1998 taas Eesti Keele Instituudis „Soome-eesti suursõnaraamatu” peatoimetajana (ilmunud 2003).

Valdek Palli peamiseks uurimisvaldkonnaks kujunes eesti toponüümika. Tema viis eesti kohanimeuurimise seniselt harrastuslikult tasemelt professionaalse, keeleteaduslikult põhjendatud lähenemise juurde. Tema töid, eeskätt monograafiat „Põhja-Tartumaa kohanimed” I–II (1969, 1977) iseloomustab tuginemine laialdasele andmestikule, sealhulgas nii arhiiviainesele kohanimedele varasematest kirjapanekutest kui ka murdematerjalidele. See võimas kaheosaline, kokku üle 600-leheküljeline teos on saanud ihaldatavaks eeskujuks ja käsiraamatuks kõigile, kel huvi tegelda soome-ugri kohanimedega. Lisaks ainestiku laiahaardelisusele on hinnatud ka töö soliidset kompleksmetodoloogiat. Monograafia kõrval on Valdek Pallilt ilmunud hulk kohanimealaseid artikleid ja kirjutisi aastaist 1960–1997, sh 70. sünnipäevaks avaldatud raamat „L'em't'ne”, milles ta võttis kokku oma

hilisemad, perioodikasse jäänud kohanimeartiklid. Viimasel ajal oli Valdek Pallile eriti südamelähedane idee kaardistada kõik eesti vanad *salu*-lõpulised kohanimed ja võrrelda neid vastavate kohtade geoloogiliste andmetega. Avaldamata jäi ka maastikuesemete nime-tuste sõnastik.

Ühiskondlikus korras on Valdek Pall kuulunud ka Tallinna nimekomisjoni ja Eesti kohanimenõukogusse. Koos Jaak Simmiga osales Valdek Pall 1975. aasta asulareformis, nende ülesandeks oli üle vaadata külanimede keeleline kuju ja nimevalik, Valdek Palli ettepanekul on nime saanud näiteks Laiusevälja küla. Ka praegu veel pooleli olevasse Eesti kohanimeraamatasse on Valdek Pall nimeartikleid kirjutanud.

Kohanimeuurimise kõrval oli algusest peale tähtsal kohal ka murdesektori põhitöö – murdeuurimine, toimetamine ja publitseerimine, eeskätt „Eesti murrete sõnaraamatu” avaldamise eeltöö kõik etapid, kartoteegi ja käsikirja koostamine, sõnaraamatu põhialuste väljatöötamine jne. Peaaegu 15 aastat vastutas Valdek Pall murdesektori juhatajana dialektoloogia, sh sellealaste trükiste eest Eesti suurimat murdearhiivi omavas keeleasutuses. Teda ise-

loomustas kompetentsus, süsteemitunnetus, üldistamisoskus ja lahe suhtumine kolleegidesse. Valdek Pallil õnnestus juba 1977. aastal siduda murdesektori töö instituudi arvutuslingvistilise tööga, mille tulemusena ilmus tema toimetatud „Väike murdesõnastik” I–II (1982, 1989). Valdek Pall on selle sõnastiku ja samuti tema enda toimetatud „Idamurde tekstide” alusel avaldanud esimese eesti murrete ühemehe-sõnaraamatu „Idamurde sõnastik” (1994), mis oli uudne ka oma lisade, sünonüümiloendi ja pöörd sõnastiku poolest.

Valdek Palli tööd on tunnustatud nii meil kui ka mujal: ta valiti Emakeele Seltsi auliikmeks, 2001 sai ta Valgetähe IV klassi teenetemärgi, 2002 F. J. Wiedemanni keeleauhinna ja 2012 Eesti Haridus- ja Teadusministeeriumi aukirja. Ta oli Soome-Ugri Seltsi, Kalevala Seltsi, Soome Teaduste Akadeemia ja Soome Kirjanduse Seltsi välisliige ning 2010. aastal pälvis ta Soome Vabariigi kõrge tunnustuse – Soome Lõvi Rüütelkonna komandöriiristi.

Valdek Pall oli ja jääb eesti murde- ja kohanimeuurimise suurkujuks.

MARJA KALLASMAA